

ÕPETAJA IMAGO JA ENESEKEHTESTAMINE

Toivo Niiberger, psühholoog

ÕPETAJA IMAGO KUJUNDAJAD

- RIIK JA HARIDUSPOLIITIKA
- ÜHISKONNA KUVAND ÕPETAJAST
- HARIDUSE VÄÄRTUSTAMINE
- MEEDIA KUVAND ÕPETAJAST
- LAPSE KODU
- LAPSE ERIVAJADUSED
- ÕPETAJA ISIKSUSE OMADUSED

*ÕPILASEL ON ALANDAV TULLA
KOOLI, KUS TA ON SUNNITUD
OLEMA...*

Ene-Mall Vernik-Tuubel

ÕPETAJA KUTSESTANDARD (2005)

ÕPETAJA KOMPETENTS (Eve Eisenschmit):

- Õppimise planeerimine ja juhtimine
- Õppeprotsessi analüüsimine ja hindamine
- Õppimise juhendamine
- Koostöö
- Õpilaskonna kujundamine
- Õpilaste motiveerimine
- **Suhtlemine**

ÕPILASTELE EI MEELDI ÕPETAJAD

- ei tunne või ei taha tunda noorte väärtushinnanguid;
- kalduvad tarbetult sageli eksponeerima oma võimu;
- toovad oma isiklikud mured ja probleemid ning kompleksid kaasa ainetundi;
- räägivad taga teisi õpetajaid;
- ei oska suhelda, kasutades parasiitsõnu;

- **kipuvad sildistama**, lahterdama ja näo järgi hindama;
- **on käitumises toored;**
- **kardavad avalikult tunnistada oma eksmusi, vigu ja ainealasi lünki;**
- **kohtlevad õpilasi kui objekte**, mitte kui isiksusi;
- **kaebavad õpilaste peale** ja otsivad abi väljaspoolt;
- **on pehmed ja järjekindlusetud** ning neid on kerge tunniteemast kõrvale juhtida;

- **ei õpeta selleks, et saavutada realistlikke, võimetele vastavaid eesmärke, tulemusi, vaid sunnivad ülisaavutustele, seades ebarealistlikke eesmärke;**
- **on ebaausad** ja esitavad õpilastele põhjendamatud pretensioone;
- **on vähe tolerantsed**, või puudub see omadus neil üldse;
- **on tunnis vähe loovad ja õpetavad aastaid ühe konspekti ning kava järgi** (isegi kontrolltööde küsimustikud ei muutu aastaid);

- on aheldunud õpikusse ja aineprogrammi;
- ignoreerivad või ei märkagi õpilaste tervisega seotud või muid õpilaste jaoks olulisi probleeme;
- peavad vimma minevikus toimunud pahateo pärast, ei andesta ja kipuvad tänitama;
- ei kuula, või ei taha, või ei oska kuulata õpilast;
- riietuvad isikupäratult.

SUHTLUS

Igaiüks on selline, nagu Jumal tema lõi, aga sagedamini ollakse veel hullem.

Miguel de Cervantes Saavedra (Hisp. kirjanik ja näitekirjanik 1547-1616)

- **Uurimuse põhjal veedame 70 % ärkvelolekuajast mingisuguses suhtluses.**
- **Suhtlemine on inimesele eriomane vajadus, mille olemus on inimlike väärtuste vahetamine .**
- **Suhtlemine on elukestev õppimine ja enesearendamine – alati saab paremini...**

PSÜÜHIKA EHK HINGELISUS

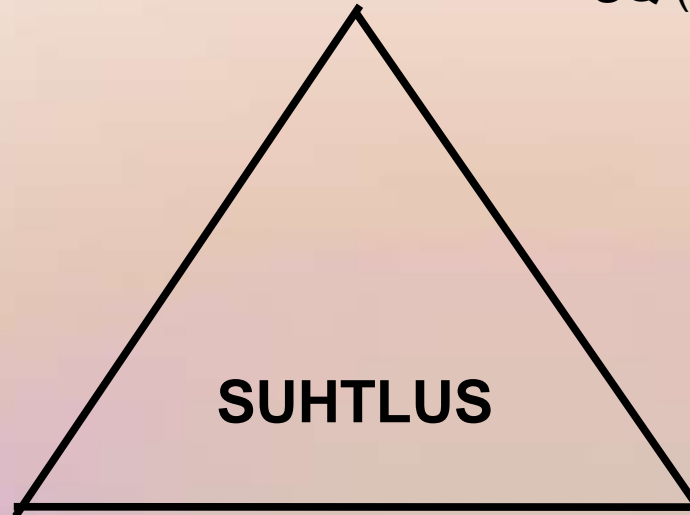
EQ (emots.intellekt)

- *Tunded
- *Tähelepanu
- *Mälu
- *Mõtted
- *Unistused

VAIMSUS EHK SOTSIAALSUS

SQ (sots.intellekt)

- *Iseloom
- *Keeleoskus
- *Haridus
- *Haritus
- *Karismaatilisus
- *Loovus
- *Sooroll

PÄRILIKKUS

- *Temperament
- *Sugu
- *Võimed
- *Üldintellekt (IQ)
- *Patoloogiad

ARENDA OMA KUULAMISOSKUST JA ÕPI TEISI LÕPUNI KUULAMA

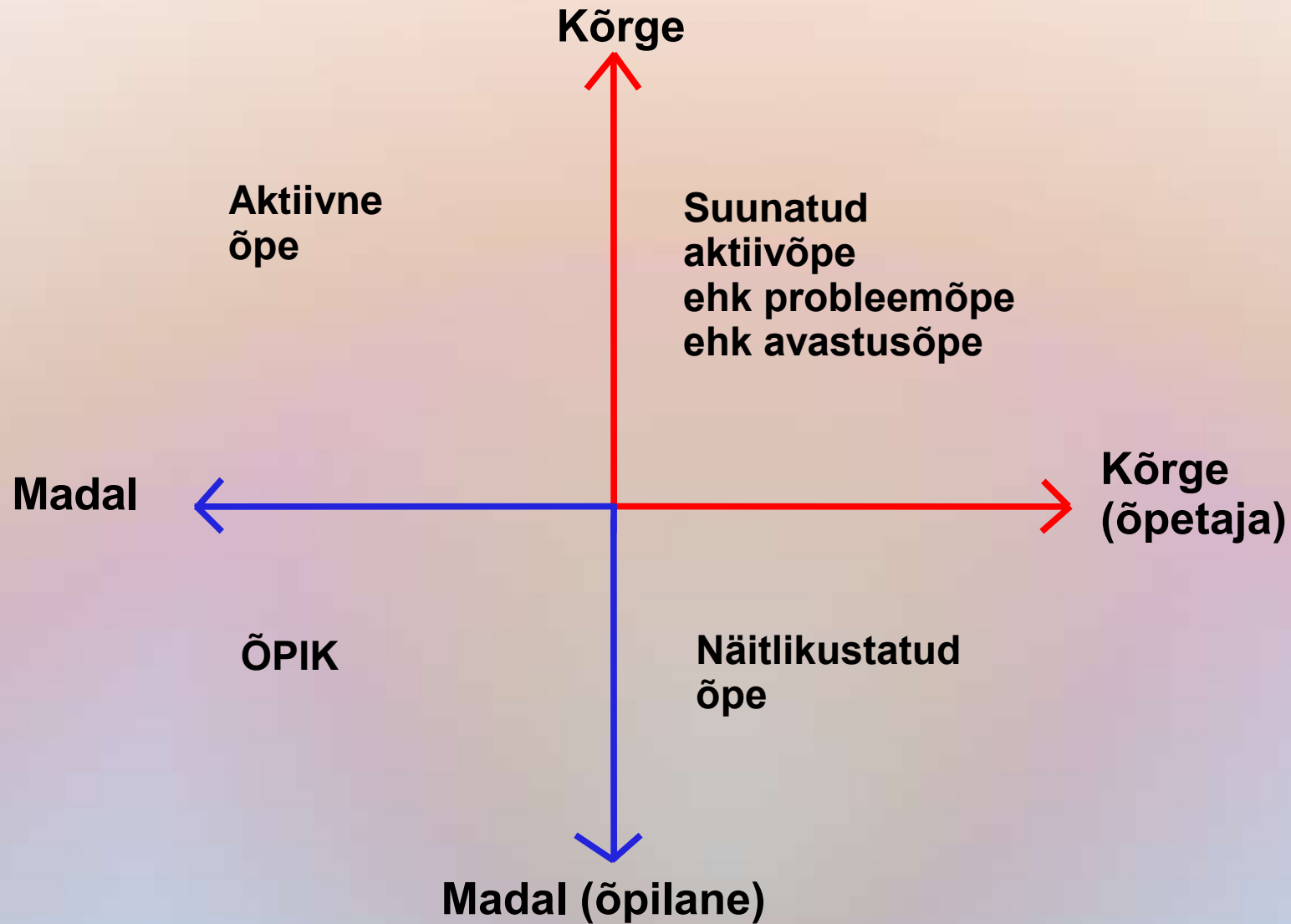
Sageli kuuleme pigem seda, mida teistelt kuulda tahame, ja näeme seda, mida suhetes näha loodame...

Vana tõdemus

- Enamik inimestest arvab, et on head kuulajad. Arvatakse, et kuulamisoskus tuleb nagu iseenesest.
- Just kuulamisvõime puudumine põhjustab paljusid ebakõlasid ning arusaamatusi igapäevastes suhetes.
- Kuulamisoskust saab arendada ja treenida.
- Aktiivne ehk efektiivne kuulamine algab tahtmisest ja valmisolekust teist mõista .

KES ON AKTIIVNE:

RÄÄGI EMAKEELES JA VÄLJENDA ENNAST ARUSAADAVALT

Me harjume hästi kõnelema, kui loeme sageli neid, kes on hästi kirjutanud.

Voltaire

- Keeleline arusaamine on vältimatu eeldus, et suhtlemine õnnestuks.
- Maailmas tehtud uurimused on näidanud, et keerukast kõnekeelest saadakse alati halvemini aru kui raskest, faktide- ja terminiterohkest kirjakeelest.
- Inimesed ei loe mõtteid. Mõtted tuleb sõnaselgelt välja öelda.
- Sõna mõju ei sõltu üksnes sellest, mida räägitakse, vaid ka sellest, kuidas räägitakse.

JÄLGI TEISTE JA OMA KEHAKEELT

Kas saab tapmist ilusate sõnadega õigustada?

Kas kõlavad sõnad muudavad tapmise meelepärasemaks?

Ernest Hemingway

- Mitteverbaalne suhtlemine on sõnumid, mida ei kirjutata ega räägita.
- Mitteverbaalselt antakse edasi tundeid ja hoiakuid.
- **Kehakeel on sageli usaldusväärsem kui kõnekeel.** Hinnatakse, et umbes 65% sõnumi sotsiaalsest tähendusest saadakse silmast-silma kohtumisel.
- UCLA emeriitprofessor Albert Mehrabiani järgi (1960) võib sõnumi mõju jaotada, andes 7% sõnade, 38% vokaalse osa (rütm, toon, tugevus) ja 55% kehakeelele kanda.

OLE VEENVAM JA MÕJUSAM NING KÄSUTA VÄHEM

Käsk on vanem kui meie...

Vanasõna

- Maailma ajalugu, pedagoogika, psühholoogia ja kuritegevuste ennetamine on juba ammu tõestanud, et käskude, käsutamise ning käskimisega kaugele ei jõua.
- **Tänapäeva psühholoogia käsitleb käskmist kui ühte levinumat suhtlustõket**, millele lisanduvad veel moraali lugemine, sildistamine, hoiatamine, ja kui käsk jääb täitamata, siis järgneb ülekuulamine ning süüdistamine.

TUNNUSTA JA INNUSTA

Kui teised teile komplimente ei tee, tehke neid ise.

Mark Twain

- Arvatavasti vajavad kõik, kellel hing ja mõte vähegi sees on, tunnustust ning kiitust.
- Tunnustus ja kiitus on inimeste jaoks väga olulised.
- Millal sina kedagi siiralt kiitsid või tunnustasid? Kas teed seda tihti või ei pea sa seda oluliseks?
- Tunnustada, aga ka laita, tuleb eelkõige inimese teguviisi, mitte isikut.
- **Innustust vajavad kõik inimesed.** Innustumist saadab õnnestumise tunne – tegin ära, sain hakkama.

OSKA VAIKIDA

Komistad korraks suuga, pahandus kõike muuga!

Kurt Vonnegut

- **Vanasõna "rääkimine hõbe, vaikimine kuld"** kajastab ürgset **tabu**, millel oli kunagi sügavalt maagiline mõte - kui räägid sellest, mis on tähtis, võid ta kaotada...
- Mõneti seostatakse vaikimist ka rahvusliku ja kultuurilise eripäraga. Kultuur määrab, milline on normaalne suhtlus, kes on jutukas, kes vaikne.
- Vaikides võib jätta endast targa ja aruka mulje.
- **Mõttele, kas pead kõike ja kõigest rääkima õpetajate toas, lapsevanemale, tuttavale jne., mida klassis kuuled ja näed...**
- Kuid ka vaikides valetatakse!...

ÄRA TEGUTSE ESMAVIHAS

Tark ei torma...

Vana tõdemus

- **Viha on inimese loomulik emotsioon, mida ei pea häbenema.** Küll tuleb aga sageli häbeneda seda, kuidas me oma vihaga toime tuleme, vihas tegutseme ja seda maandame-taandame.
- Vihal on nii positiivsed kui negatiivsed aspektid. **Ohtlik on kontrollimatu viha.**
- **Mõisted agressioon ja agressiivsus ei ole samased.**

OLE TOLERANTSEM JA ARENDA OMA EMPAATIAVÕIMET

Tark inimene märkab kõike, loll teeb kõige kohta märkusi...

Heinrich Heine

- Sallivus ehk sallimine ehk tolerants ehk tolerantsus on inimese omadus leppida teistsuguste arvamuste, uskumuste, hoiakute, tavade, kommete, ideoloogiate või kultuuridega.
- Erinevates kultuurides esineb sallivust erineval moel.
- Psühholoogilises tähenduses on tolerantsus võime tulla toime keeldumiste, tõrjumiste, pettumuste, pingete ja solvangutega, ning neid taluda.
- Empaatia on võime tajuda teiste emotsioone, tundmusi, tundeid ning vajadusi.

HOIA ÄRA KONFLIKTE NING ÕPI NEID MAANDAMA

Tülitsejatest on üks kelm ja teine loll.

Napoleon Bonapart

- **Konflikt on inimestevaheline vastuolu või lahkeli ning nende teravnemise piirjuhtum.**
- **Konflikti korral takistab ühe osalise tegutsemine teist eesmärke saavutamast, mis omakorda käivitab afektiivsete emotsioonide mõjul vastava ning kahjuks mitte alati õige käitumise.**
- **Igasuguse arengu aluseks on vastuolud, viimaste teravnemine avaldub alati konfliktides.**
- Konfliktidel on nii positiivsed kui negatiivsed tulemid.

ÕPI ANDEKS PALUMA, ANDESTAMA JA ANNETAMA

Andestus on tegude ja vabaduse võti.

Hannah Arendt (juudi filosoof 1906-1975)

- **Andekspalumist ja andestamist tuleb inimesele õpetada maast-madalast mitte ainult sõnade, vaid ka tegusate eeskujude näol.**
- **Sageli arvatakse, et andestamine ja halastamine on üks ja see sama.** Halastamine on üks paljudest voorustest, mis enamikul puudub või mida iga hinna eest alla surutakse.
- Üldiselt on inimestel väga raske endale tunnistada, et midagi on valesti tehtud ja keegi on seetõttu kannatada saanud.
- **Ka õpetajal on õigus eksida, saada andestust ja mõistmist...**

PEA KINNI LUBADUSTEST JA ÕPI EI ÜTLEMA

Töotused ei seo kedagi.

Henrik Ibsen

- **EI ja JAH on vahest ühed ürgseimad sõnad.** Küllap seetõttu kõlavad need paljudes keeltes üsnagi sarnaselt ja peaaegu kõigile arusaadavalt.
- Millal ja kuidas öelda ei või jah on enesekehtestamise kunsti põhiprobleem ja üks keskseimaid oskusi.
- **Esmalt tuleb iseendaga hästi läbi saada ja osata endale õigel ajal ei või jah öelda.**

NAERATA JA ARENDA OMA HUUMORITAJU

Kõikidest kehalistest liigutustest, mis vapustavad keha kui ka hinge, on naer kõige tervislikum.

Christoph Wilhelm Hufeland

- Naer ei ole mitte ainult hea tervise tunnus, vaid on vahend, mis aitab kaasa tervise tugevdamisele, positiivsemale mõtlemisele, enesekindlusele suurendamisele ja veetlusele.
- Öeldakse, et inimene, keda ajavad oma väikesed ebaõnnestumised pigem naerma kui nutma, on vaimselt terve ning tegus.
- Huumorimeel inimesele looduse antud anne ja arvatakse, et keegi ei suuda avastada selle saladuse võtit. **Väidetakse, et 5%-l inimestest see anne peaaegu puudub, aga naerma võiksid nad ikkagi õppida.**
- Siiras naeratus õpetaja näol toob klassi päikesepaiste...

OMANDA SOBIV ROLLIREPERTUAAR

- Rolli all mõistame käitumisviisi, mille on heaks kiitnud ühiskond või rühm ning mida oodatakse teatud positsioonil olevalt inimeselt.
- Ära püüa olla iialgi midagi ülimalt, sest suur oht on pingutada oma rolliga üle – muutuda võltsiks nii endale kui ka teistele.
- Inimese mina koosneb hulgast rollidest, mis inimene on omaks võtnud, et neid teistega suhetes rakendada.
- Palju segadusi, arusaamatusi, möödarääkimisi ning tegemata jätmisi tekitab mingi rolli osaline omaksvõtt.

Loetelu tegevustest klassiruumis ning õpetaja käitumises, mida ta ise tavaliselt ei teadvusta:

- Õpetaja domineeriv tegevus.
- Õpetaja erinev suhtumine õpilastesse.
- Rühmatöö ja selle teadvustamata juhtimine.
- Aja kasutamine tunnis.
- Õpetaja suhtumine õppeainetesse ja oskustesse.
- Adekvaatse pildi puudumine konkreetsest klassist.
- Kehakakeel ja stereotüüpsed liigutused.
- Kõneoskus.

TÄISKASVANUTE ÕPIMOTIVATSIOONID

PRAKTIILISED

- OMANDADA KUTSETÖÖ
- TÕSTA KVALIFIKATSIOONI
- SAADA PALGATÕUSU
- TEHA KARJÄÄRI
- LEIDA SOBILIKUM TÖÖ
- LEIDA VAHELDUSRIKKAM TÖÖ
- PEREKONNA VÕI MUUDEST
PRAKTIILISTEST VAJADUSTES TINGITUD
VALIKUD

SOTSIAALSED

- PARANDADA SUHTLUSOSKUST
- PARANDADA KEELEOSKUST
- ROLLIDEGA KOHANEMINE (NÄIT. PEREKOOLITUS, EMAGE KOOL JNE.)
- AUTORITEEDI,
- PRESTIIŽI,
- MÕJUVÕIMU,
- POPULAARSUSE PARANDAMINE

TUNNETUSLIKUD

- ENESEAUSTUSE TÕSTMINE
- VAIMSE JA FÜÜSILISE TERVISE PARANDAMINE
- MIDAGI SENISES ELUS MUUTA JA UUENDADA
- LAIENDADA SILMARINGI
- SÜVENDADA HUVISID JA HOBISID
- ESITADA ENDALE UUSI VÄLJAKUTSEID JA PANNA ENNAST PROOVILE

TEA, ET SELLIST INIMEST, KES SOBIKS IGATI
ÕPETAJAKS EI OLE VEEL SIIA MAAILMA
SÜNDINUD...- **MÕTLE REAALSELT JA
POSITIIVSELT!**

TÄNAN!